

УДК 343.9:004.8

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.2.4>

РЕЦЕПЦІЯ ПРАВОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Петер Герман Геннадійович,

orcid.org/0000-0002-0671-7956

доктор філософії в галузі права,

доцент кафедри адміністративного і кримінального права,

проректор з правових питань та розвитку

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Світова судова система перебуває у стані глибокої трансформації. Зазначені процеси безпосередньо стосуються й України, де можна спостерігати перехідний етап розвитку судової влади, коли попередня інституційна модель поступово втрачає ефективність, тоді як нова модель ще перебуває на стадії формування. Підтвердженням цього, зокрема, є стан виконання Україною рекомендацій Європейської комісії, а також рекомендацій GRECO (Групи держав проти корупції), спрямованих на забезпечення прозорості та неупередженості судочинства. Йдеться, зокрема, про запровадження системи випадкового розподілу судових справ між суддями, що має здійснюватися «на основі чітких і об'єктивних критеріїв», а також про розвиток цифровізації судочинства, зокрема впровадження електронної обробки кримінальних справ. Необхідно зазначити, що одним із ключових інструментів трансформації сучасної судової системи розглядається використання штучного інтелекту (далі – ШІ). Передбачається, що його застосування сприятиме формуванню нової архітектури судочинства, розширенню можливостей цифрового контролю за судовими процедурами, а також впровадженню автоматизованих механізмів розгляду справ із використанням відповідних алгоритмічних рішень.

У контексті євроінтеграції України в цифровій сфері особливу увагу привертає Регламент Європейського Союзу 2024/1689 (AI Act), який встановлює правові засади функціонування систем штучного інтелекту, зокрема у сфері надання та експорту послуг і продуктів на основі ШІ на ринок ЄС. Вказаний нормативний акт запроваджує ризик-орієнтований підхід до регулювання таких технологій: що вищий потенційний ризик для прав людини, основоположних свобод та безпеки, то більш суворі регуляторні вимоги застосовуються до відповідних систем.

Водночас, попри доволі широке практичне використання технологій штучного інтелекту в Україні, на національному рівні наразі відсутнє комплексне законодавче регулювання його застосування та адміністрування у різних сферах суспільних відносин, зокрема у сфері критичної інфраструктури, медицини, освіти та правосуддя. Крім того, відсутні належні законодавчі ініціативи щодо створення інституційної системи нагляду та контролю за використанням систем штучного інтелекту. Йдеться, зокрема, про визначення уповноважених органів, відповідальних за оцінку відповідності та сертифікацію систем ШІ, формування відповідних реєстрів високоризикових систем, а також здійснення нагляду за їх застосуванням у випадках, коли такі системи можуть створювати значний ризик для безпеки або основоположних прав і свобод людини. Запропонована 26 червня 2024 року Міністерством цифрової трансформації України Біла книга щодо регулювання штучного інтелекту в Україні передбачає рекомендаційний підхід до формування відповідної нормативної політики. Зокрема, у документі пропонується запровадження новели у вигляді добровільних кодексів поведінки, які мають переважно загальний та декларативний характер. Водночас у запропонованій моделі фактично не визначено належної ролі держави у здійсненні контролю та нагляду за використанням систем штучного інтелекту.

Ключові слова: штучний інтелект, система правосуддя, судові рішення, принципи судочинства, нормативне регулювання, відповідальність.

Peter Herman. Adoption of legal approaches to the use of artificial intelligence in Ukraine's judicial system

The global judicial system is undergoing profound transformation. These processes directly affect Ukraine, where a transitional phase in the development of the judiciary can be observed: the previous institutional model is gradually losing its effectiveness, while a new model is still in the process of formation. Evidence of this transition is reflected, in particular, in Ukraine's implementation of recommendations issued by the European Commission, as well as those of GRECO (Group of States against Corruption), aimed at ensuring transparency and impartiality in judicial proceedings. This includes, inter alia, the introduction of a system of random allocation of cases among judges, which is to be conducted "on the basis of clear and objective criteria," as well as the digitalization of judicial processes, including the implementation of electronic processing of criminal cases.

It should be noted that one of the key instruments of the contemporary judicial system transformation is the use of artificial intelligence (AI). Its application is expected to contribute to the formation of a new judicial architecture, expand the possibilities of digital oversight over court procedures, and introduce automated case-handling mechanisms based on appropriate algorithmic solutions.

In the context of Ukraine's digital integration with the European Union, particular attention is drawn to the European Union Regulation 2024/1689 (AI Act), which establishes the legal framework for the functioning of AI systems, including the provision and export of AI-based services and products to the EU market. This regulatory act implements a risk-based approach to AI governance: the higher the potential risk to human rights, fundamental freedoms, and safety, the stricter the regulatory requirements applied to the respective systems.

At the same time, despite the extensive practical use of AI technologies in Ukraine, there is currently no comprehensive national legislation regulating its application and administration across various sectors of social relations, including critical infrastructure, healthcare, education, and the judiciary. Moreover, there are no adequate legislative initiatives establishing an institutional oversight system for AI use. This concerns, in particular, the definition of authorized bodies responsible for conformity assessment and certification of AI systems, the formation of registries of high-risk AI systems, and supervision over their use in cases where such systems may pose significant risks to security or to fundamental human rights and freedoms.

The White Paper on Artificial Intelligence Regulation in Ukraine, proposed by the Ministry of Digital Transformation on 26 June 2024, outlines a recommendation-based approach to the development of normative policies. In particular, the document proposes the introduction of voluntary codes of conduct, which are primarily general and declarative in nature. At the same time, the proposed model does not effectively define the role of the state in exercising control and oversight over the use of AI systems.

Key words: artificial intelligence, judicial system, court decision, principles of justice, regulatory framework, accountability.

Постановка проблеми. Беззаперечним є той факт, що штучний інтелект уже став одним із ключових чинників глобального технологічного прогресу та важливою інноваційною технологією, яка дедалі більше визначає конкурентоспроможність держав у боротьбі за технологічне та економічне лідерство. Системи штучного інтелекту поступово проникають у різні сфери суспільних відносин і повсякденного життя людини, істотно трансформуючи економічні, правові та політичні процеси. Очевидно, що роль таких технологій і надалі зростатиме, формуючи нові моделі функціонування економіки, права та міжнародних відно-

син. У науковій футурологічній літературі можливий етап стрімкого та якісного технологічного стрибка, здатного спричинити масштабні й важкопрогнозовані суспільні зміни, часто описується через концепцію так званої «технологічної сингулярності».

Водночас стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту суттєво випереджає темпи формування відповідного правового регулювання. Традиційні правові механізми часто виявляються недостатньо адаптованими до нових технологічних реалій, що призводить до виникнення нормативних прогалів, правової невідзначеності та потенційних ризиків

порушення прав і свобод людини. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання формування ефективних правових механізмів регулювання використання систем штучного інтелекту, зокрема у сфері правосуддя.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження актуальності та можливостей впровадження технологій штучного інтелекту у функціонування судової системи України. Вже сьогодні інструменти штучного інтелекту активно використовуються у правничій діяльності, зокрема для підготовки процесуальних документів, пошуку релевантних правових позицій, аналізу судової практики та опрацювання значних масивів правової інформації, що об'єктивно сприяє оптимізації роботи судів і потенційно може прискорювати розгляд справ.

Водночас останні ініціативи органів державної влади свідчать про прагнення до значно ширшого використання таких технологій у сфері правосуддя. Так, Міністерством цифрової трансформації України (далі – Мінцифра) було презентовано ідею запуску так званого AI-суду або електронного суду, про що повідомлялося, зокрема, у публічних заявах представників відомства наприкінці 2025 року [1]. Подібні ініціативи викликали широку суспільну дискусію та неоднозначні оцінки як серед науковців, так і серед практикуючих юристів. Значна частина експертного середовища звертає увагу на потенційні ризики застосування систем штучного інтелекту у сфері здійснення правосуддя, зокрема з огляду на можливість помилкових або непрогнозованих алгоритмічних рішень, що може створювати загрозу для забезпечення принципів справедливого судового розгляду.

У цьому контексті особливої актуальності набувають такі питання:

- чи здатні системи штучного інтелекту брати участь у здійсненні правосуддя та формувати належно мотивовані рішення, які відповідатимуть стандартам справедливого суду, зокрема вимогам щодо обґрунтованості судового рішення, сформульованим у практиці Європейського суду з прав людини та Верховного Суду;

- які потенційні можливості та переваги може створювати використання штучного інтелекту у сфері судочинства;

- чи сформовано в Україні належну нормативно-правову базу та ефективні механізми адміністративного контролю за розробкою та використанням систем штучного інтелекту.

Саме ці та інші питання становлять предмет наукового аналізу у межах цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Поки у наукових колах тривають дискусії щодо того, наскільки небезпечною може бути поведінка сучасних моделей штучного інтелекту (ШІ), вони вже інтегровані у всі сфери суспільних та економічних відносин: медицину, транспорт, освіту, правосуддя тощо. Гасло «ШІ стає глобальним» реалізується завдяки масштабному інвестуванню та національним програмам, що фінансують потужні дата-центри. Так, сьогодні 44 % компаній у США використовують платні ШІ-інструменти, тоді як у 2023 році цей показник становив лише 5 %. Стартапи в галузі ШІ зростають у 1,5 рази швидше за традиційні компанії.

Україна посідає 40-ве місце серед 195 країн і є лідером зі розвитку ШІ у Східній Європі. IT-сектор у 2025 році забезпечив понад \$6 млрд експортної виручки, що становить 12 % загального експорту країни.

З огляду на таку тенденцію, використання нейромереж відкриває нові можливості для підвищення ефективності в усіх сферах і галузях людської діяльності, іноді настільки, що межа між реальністю та алгоритмами ШІ стає майже невидимою. Водночас окремі компанії-виробники ШІ, враховуючи дослідження вчених, які демонструють тривожні тенденції щодо неконтрольованої поведінки систем ШІ, вживають заходів для забезпечення безпечного, відповідального та прозорого застосування технологій.

Проте цього недостатньо, оскільки вже сьогодні вкрай необхідна нормативно-правова база для регулювання ШІ та його використання з урахуванням потенціалу й ризиків. На жаль, така база відсутня навіть у провідних країнах, таких як США, Китай та державах Європейського Союзу [2].

З цього приводу понад 850 видатних осіб, серед яких співзасновник Apple Стів Возняк, засновник Virgin Group Річард Бренсон, «хрещені батьки» штучного інтелекту Йошуа Бенжіо та Джефрі Хінтон, а також дослідник Стюарт Рассел з UC Berkeley та інші, підписали звернення із закликом призупинити розробку «супер-інтелекту» – штучного інтелекту, який перевищує людину за більшістю когнітивних завдань. Такий розвиток становить серйозні загрози, зокрема економічне та соціальне відчуження, обмеження свобод і громадянських прав, ризику для національної безпеки, а також потенційне зникнення людства. Підписанти закликають заборонити розвиток ШІ до того часу, поки розробники та міжнародна спільнота не досягнуть згоди щодо безпечного контролю цієї технології [3].

Пізніше, з аналогічною вимогою (заяву опубліковано організацією Future of Life Institute), виступило вже понад 70 тисяч вчених, дослідників, відомих бізнесменів та публічних осіб [4].

Проте, поки суспільство дискутує щодо застосування ШІ, Київський апеляційний суд ухвалою від 30.07.2025 у кримінальному провадженні № 22023011000000177 (справа № 11-кп/824/1818/2025) скасував вирок Дніпровського районного суду м. Києва, посилаючись на істотні порушення Кримінального процесуального кодексу України (КПК). Головним із них стало використання судом першої інстанції фрагментів тексту, згенерованих штучним інтелектом. Суд підкреслив, що вирок має ґрунтуватися на особистому правовому аналізі судді, а ШІ не може замінювати суддівське мотивування. Апеляційний суд скасував вирок і призначив повторний розгляд у суді першої інстанції. На жаль, цей кричущий факт свавілля, який набуває системного характеру та порушує принципи судочинства, доброчесності системи правосуддя й основоположні права людини, залишився без належного реагування з боку Верховного Суду, Вищої ради правосуддя та З'їзду суддів України. До того ж у проєкті нового Кримінального кодексу України, який передбачає принципово нову систему класифікації злочинів, запропоновано нову статтю 8.1.4 – «Ухвалення свавільного судового рішення».

Це лише один приклад неконтрольованого використання судами України та учасниками судового процесу ШІ, що набирає обертів та перетворюється в систему. Це зростаюче явище не можна ігнорувати, оскільки воно може мати серйозні наслідки для здійснення судочинства, де критично важливими є достовірність і точність інформації. Водночас штучний інтелект, як не дивно, не завжди здатен забезпечити ці критерії, що неодноразово підтверджувалося судами під час розгляду справ і має наукове обґрунтування.

Великі мовні моделі, у тому числі сучасні, такі як GPT-4o, не завжди здатні правильно відрізнити факти від особистих переконань користувачів, повідомляє TechXplore. Іноді ШІ, не «визнаючи» переконання користувача, намагався виправити його, подаючи фактичну інформацію замість підтвердження особистої думки. Дослідники наголошують, що здатність моделі розрізняти факт, думку та переконання є ключовою для безпечного використання ШІ у чутливих сферах [5].

Судочинство є однією з таких сфер, де некоректна взаємодія з ШІ неприпустима, оскільки система штучного інтелекту не завжди має точне уявлення про реальність. Крім того, як зазначає Верховний Суд, суди зобов'язані досліджувати не лише зміст документа, а й технічний механізм його створення, підписання та збереження у спорах щодо електронних договорів.

У зв'язку з цим необхідно розробити документ, який регламентував би відповідальне використання суддями генеративного ШІ. Такий документ мав би дозволяти застосовувати інструменти ШІ, наприклад ChatGPT, для підготовки виступів, стислих викладів матеріалів та іншої допоміжної роботи, але забороняти їх використання для проведення юридичних досліджень або аналітики.

Судді повинні користуватися генеративним ШІ лише таким чином, який відповідає принципам судочинства та основному обов'язку щодо забезпечення цілісності та достовірності юридичних досліджень і аналізу, на яких ґрунтується судове рішення. Водночас слід враховувати, що не всі розробники ШІ орієнтуються на

концепцію «відповідального ШІ»: лише одиниці впроваджують етичні рамки, обмеження автономії систем та контроль людини над рішеннями ШІ, тоді як більшість розробників не включають безпеку як пріоритет у свої продукти.

У цьому контексті Slash Gear застерігає про ризики для захищеної інформації при використанні ШІ, оскільки персональні дані, інформація про протиправні дії регулярно потрапляють у відкриті чати, що є небезпечно [6].

Прихильники використання ШІ у сфері правосуддя посилаються на Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ), стверджуючи, що в ній немає заборони на застосування ШІ у судочинстві. Проте вони часто ігнорують історичний контекст: ЄКПЛ набула чинності 3 вересня 1953 року, а для України – 11 вересня 1997 року. Найновіша редакція конвенції, до якої було додано принцип субсидіарності, набула чинності 1 серпня 2021 року. І головне, що ЄКПЛ є міжнародною угодою, завдяки якій держави – члени Ради Європи намагаються забезпечити кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, певні права людини та основні свободи. Цей документ, а особливо стаття 6, де йдеться про міжнародні стандарти правосуддя, не може регламентувати використання ШІ у сфері судочинства.

Інша річ, що у 2018 р. Європейська комісія по ефективності правосуддя (CEPEJ) на 31-му пленарному засіданні прийняла Європейську етичну хартію про використання ШІ в судових системах, яка передбачає підвищення ефективності та якості здійснення правосуддя (предиктивне правосуддя) шляхом опрацювання алгоритмами судових рішень і даних при дотриманні основних прав і свобод, які гарантуються, зокрема, ЄКПЛ та Конвенцією Ради Європи про захист персональних даних. Тобто саме за допомогою технологій ШІ, зокрема для створення припущень щодо результатів судового розгляду справ (наприклад, суми компенсації за звільнення або розміру аліментів) у певних типах спеціалізованих судових процесів, було започатковано технологію предиктивного правосуддя, що передбачає аналіз великих обсягів судових

рішень. Проте такі прогнози носять загальний та декларативний характер і не можуть замінювати індивідуальне судові рішення.

Міжнародний досвід використання ШІ у сфері правосуддя є неоднозначним, проте основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити швидке вирішення спорів без значних витрат часу та коштів. Такий підхід є зрозумілим і виправданим за умови, що алгоритми виступають виключно як технічні помічники-консультанти: вони можуть рекомендувати нормативну базу, залучатися до складання процесуальних документів та попереджати про «ймовірні людські помилки» під час їх підготовки. Іншими словами, ШІ використовується як інструмент для судді. Сьогодні доступність інформації настільки велика, що її не завжди вдається опрацювати або навіть прочитати, і в цьому контексті ШІ беззаперечно може бути корисним, виконуючи рутинні завдання та обробляючи великі обсяги даних значно швидше, ніж це здатна робити людина. Проте когнітивні здібності ШІ наразі обмежуються аналізом подібностей на основі закладених знань і послідовним перебором можливих варіантів, тоді як людина використовує логіку, інтуїцію та життєвий досвід. Свідомість є унікальною фізичною організацією живої матерії, а не абстрактним алгоритмом, що робить сучасні підходи до створення ШІ нездатними відтворити її повною мірою.

Експерти OECD звертають увагу на те, що генеративні AI-системи здатні ефективно імітувати знання, створюючи переконливі пояснення та відповіді, які виглядають правильними й логічними. Проте за цією зовнішньою впевненістю часто приховується відсутність сформованих навичок [7]. Окрім того, інша група міжнародних експертів, як повідомляє Futurism, зазначає, що якщо ШІ довго працює автономно – без нових даних і без участі людини – він поступово починає відтворювати все більш шаблонний і передбачуваний контент [8]. Всі ці особливості використання ШІ необхідно враховувати та контролювати результати його діяльності, оскільки алгоритми, наповнюючись стандартними рішеннями власних реко-

мендацій, створюють алгоритмічні копії та шаблони. Це виключає можливість застосування ШІ при складанні судового рішення.

Доречним у цьому контексті є посилення на юридичний експеримент, проведений професором права Університету Чикаго Еріком Познером та дослідником Шивамом Сараном. У ньому роль судді виконували різні моделі ШІ (GPT-5, Gemini 3 Pro, Gemini 2.5 Pro, o4-mini та інші), які під час «розгляду справи» застосували юридично правильну норму у 50–100 % випадків, тоді як живі судді – лише у 52 % випадків. Проте головна теза дослідження не полягає у демонстрації переваг ШІ. Познер і Саран підкреслюють, що формалізм моделей є не перевагою, а обмеженням: живі судді здатні відступати від буквального застосування закону, коли його суворе дотримання призвело б до несправедливого результату. Саме в цій здатності до гнучкості, на думку авторів, полягає сила людини як судді. ШІ не володіє такою гнучкістю, і автори ставлять риторичне запитання: «Чи готове суспільство прийняти рішення, в яких немає місця для людської думки?» [9].

Тобто, і це закономірно, що ШІ у більшості випадків дотримуючись закону, виявився формалістичнішим за людей, але ж суспільство чекає від суду перш за все справедливості.

Проте на фоні складної ситуації щодо використання ШІ у судовій системі 29 грудня 2025 року представник Мінцифри в прямому ефірі оголосив про «революційний проект», який має стати одним із ключових пріоритетів міністерства. Йдеться про автоматизацію частини судових процесів у сфері адміністративних справ та залучення алгоритмів з метою зменшення навантаження на суддів. На його думку, використання ШІ дозволить прискорити розгляд справ та підвищити ефективність роботи судової системи. Деталі реалізації цієї ініціативи обіцяно оприлюднити згодом.

Неважко зрозуміти, що під «революційним проектом» мається на увазі не технологія предиктивного правосуддя, а саме автоматизований розгляд адміністративних справ, які вважаються справами

незначної складності та, на думку деяких експертів, не містять юридично складних питань і тому можуть бути вирішені за алгоритмом. Подібна практика вже впроваджена у закордонних судах, зокрема в Китаї, де рішення формує ШІ без мотиваційної частини судового акта, яка вважається другорядною. Основна ідея такого підходу – зробити роботу судової системи ефективнішою, тобто забезпечити швидке вирішення спорів без значних витрат часу та коштів. Однак про високі стандарти доказування, на жаль, не йдеться.

Водночас така ініціатива Мінцифри жодним чином не свідчить про належну комунікацію між технічними командами, етичними експертами та законодавцями. Міністерство явно не має повного уявлення про специфіку здійснення правосуддя в Україні та правомірність використання ШІ у ролі судді.

У цьому контексті доречно згадати усталену практику Європейського суду з прав людини: мотивоване рішення має демонструвати сторонам, що їх почуто, а також забезпечувати ефективну можливість оскарження (справа № 521/8157/21). Цей аспект навряд чи був врахований Мінцифрою. Адже «чути» означає не лише сприймати звуки органами слуху, на що здатний ШІ, але й передбачає фізичну здатність швидко та тонко реагувати на потреби, переживання та життєві обставини людей – здатності, якої наразі немає у штучного інтелекту.

Отже, можна передбачити, що подібна ініціатива Мінцифри може призвести до порушення норм процесуального права та викликати сумніви щодо правильного розуміння ухвалених рішень. При цьому ШІ у ролі судді, що не передбачений процесуальним законодавством України і не відповідає завданням судочинства, почне формулювати зміст і тлумачення конкретних норм права через призму власного уявлення про обставини справи. Такі рішення потенційно можуть набувати значення для подальших аналогічних справ як практика застосування права.

За подібної практики навряд чи зросте довіра громадян і бізнесу до судової системи та ефективності застосування

касаційних фільтрів. Крім того, така практика є неетичною, оскільки формує рішення «за шаблоном», дискредитує судову систему та підриває довіру суспільства до правової держави.

До того ж використання ШІ у «нескладних справах» розмиває межу між рішенням судді та машини, що завдає прямої репутаційної шкоди судді, публічно ставлячи під сумнів його або її професійні та особистісні якості та знецінюючи професію. Це порушує статус судді. Більше того, якщо ШІ, який не має свідомості, почне формулювати рішення замість судді, це може змінити його ідентичність, стираючи унікальність особи. Це є соціальним сигналом тривоги, адже від рішень, «проголошених» ШІ від імені України, залежать долі громадян.

Крім того, правові позиції останніх постанов Великої Палати Верховного Суду [10] та Верховного Суду (справа № 757/2757/16-а та інші) свідчать про те, що адміністративні провадження не є «нескладними». Саме тому на ШІ не може покладатися організація та функціонування судової системи щодо забезпечення стабільного правового становища громадянина та гарантії ефективної реалізації і захисту його прав.

У цьому контексті заслуговує на увагу той факт, що Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду в ухвалі у справі № 240/14153/24 констатував використання учасником справи ШІ та, відповідно, отримання на запит результату у формі «галюцинацій» – феномену, за якого робота генеративного ШІ містить неточну або хибну інформацію, подану як достовірна. Зокрема, йдеться про подання до суду процесуальних документів із посиланням на неіснуючі постанови та правові позиції Верховного Суду.

Отже, про добросовісність ШІ наразі говорити зарано. Добра совість – це певний стандарт поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю та повагою до інтересів іншої сторони правовідносин, зокрема у процесуальних питаннях (постанова ВС КЦС від 10.04.2019 р. у справі № 390/34/17; постанова ВС КЦС від 11.11.2019 р. у справі № 337/474/14-ц тощо). ШІ ж навряд чи

має подібні людські чесноти та здатність до відповідальної поведінки.

І останнє, на сьогодні залишається неврегульованим законодавством питання щодо відповідальності за дії ШІ, адже ШІ не є суб'єктом правовідносин. Відповідно до міжнародно-правових норм, збитки, спричинені незаконними діями, підлягають компенсації суб'єктом, який несе відповідальність за ці дії. Отже, оскільки ШІ не є суб'єктом правовідносин, виникає складність у визначенні юридичної відповідальності, і це питання наразі залишається предметом активних дискусій серед юридичної спільноти [11].

Таким чином, «революційний проєкт» Мінцифри має передбачати відповіді на ключове запитання: «Хто несе відповідальність за незаконність судового рішення, ухваленого ШІ?»

До того ж не слід забувати, що рішення судді, який покладається на ШІ, стає більш вразливим до кібервтручань. Традиційні компанії у сфері кібербезпеки працюють із річними бюджетами, які менші, ніж витрати провідних лабораторій на дослідження та розробки за один день. Можливості ШІ в галузі кіберзагроз значно випереджають оборонні заходи.

Злочинці вже використовують ШІ-агентів для організації атак із застосуванням програм-вимагачів, проникаючи до компаній зі списку Fortune 500. ШІ активно використовується для створення переконливих фішингових листів, клонування голосів та навіть імітації відеодзвінків. Експерти зазначають, що потенціал ШІ у сфері кіберзагроз подвоюється приблизно кожні п'ять місяців, що значно випереджає темпи впровадження оборонних заходів.

Таким чином, активне використання ШІ у судовій системі України та допуск його до здійснення судочинства потребує чітких нормативних і етичних орієнтирів. Генеративні алгоритми стають повсякденним інструментом суддів, їхніх помічників та секретарів судових засідань, що породжує питання добросовісності, авторства, достовірності та відповідальності. Проте ШІ не вирішує цих проблем, оскільки в майбутньому його розвиток може призвести до того, що він перестане служити людині. Вже сьогодні значні обсяги інформації обробляються алгоритмами,

які формують у нашому сприйнятті «картинку» подій у вигляді, обробленому ШІ, коли стає важко відрізнити реальність від алгоритмічної симуляції, що сприймається як реальність завдяки нашій вірі

в неї. Саме тому нагальним залишається питання необхідності законодавчо закріпити чіткі норми щодо допустимого використання алгоритмів у судовій системі України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. РБК-Україна. *Штучний інтелект у судах: Федоров анонсував революційні зміни.* РБК-Україна. 29.12.2025. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shtuchniy-intelekt-sudah-fedorov-anonsuvav-1767033143.html> (дата звернення: 05.01.2026).

2. Петер Г. Штучний інтелект у космічному просторі для військових цілей: відсутність міжнародно-правової регламентації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2025. № 6. С. 141–146. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-6-20>.

3. Butts D. *Hundreds of public figures, including Apple co-founder Steve Wozniak and Virgin's Richard Branson urge AI 'superintelligence' ban.* CNBC, 22.10.2025. URL: <https://www.cnbc.com/2025/10/22/800-petition-signatures-apple-steve-wozniak-and-virgin-richard-branson-superintelligence-race.html> (дата звернення: 20.01.2026).

4. Бурич М. *Понад 70 тис. вчених закликали до заборони розробки суперінтелекту.* Главком, 02.11.2025. URL: <https://glavcom.ua/techno/hitech/ponad-70-tis-vchenikh-zaklikali-do-zaboroni-rozrobki-superointelektu-1086320.html> (дата звернення: 22.01.2026).

5. *Large language models still struggle to tell fact from opinion, analysis finds.* TechXplore, 04.11.2025. URL: <https://techxplore.com/news/2025-11-large-language-struggle-fact-opinion.html> (дата звернення: 29.01.2026).

6. *Персональні дані, медична інформація і не тільки: що ніколи не варто обговорювати з ChatGPT.* BLIK, 03.01.2026. URL: <https://blik.ua/techno/21453-personalni-dani-medichna-informaciya-i-ne-tilki-sho-nikoli-ne-var-to-obgovoryuvati-z-chatgpt> (дата звернення: 29.01.2026).

7. *Student reliance on AI is a shortcut that masks a failure to learn, OECD warns.* The Australian. URL: https://www.theaustralian.com.au/subscribe/news/1/?sourceCode=TAWEB_WRE170_a_GPT&dest=https://www.theaustralian.com.au/higher-education/student-reliance-on-ai-is-a-shortcut-that-masks-a-failure-to-learn-the-oecd-warns/news-story/868d0c5769c42446ba1408 (дата звернення: 02.02.2026).

8. *AI Is Causing Cultural Stagnation, Researchers Find.* Futurism, 26.01.2026. URL: <https://futurism.com/artificial-intelligence/ai-cultural-stagnation> (дата звернення: 03.02.2026).

9. Posner E. A., Saran S. Silicon formalism: rules, standards, and judge AI. *SSRN Electronic Journal.* 2026. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.6155012>

10. *Велика Палата: ВРП не має права оцінювати законність судового рішення та перевіряти його правовий зміст.* Судово-юридична газета, 01.01.2026 URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/349867-bolshaya-palata-vsp-ne-imeet-prava-otsenivat-zakonnost-sudebnogo-resheniya-i-proveryat-ego-pravovoe-soderzhanie> (дата звернення: 05.02.2026).

11. Петер Г. Г. Правове регулювання застосування штучного інтелекту в космічній сфері. *Правова позиція.* 2025. № 2 (47). С. 104–109. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-2.19>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 18.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026